

Euroopan työmarkkinaosapuolten edustavuus: Esittävän taiteen ala

Tiivistelmä

Johdanto

Tämä tutkimus pyrkii antamaan tietoja työmarkkinajärjestöjen alakohtaisen vuoropuhelun kannustamiseksi esittävän taiteen alalla. Euroopan työelämän suhteiden seurantakeskuksen EIRO:n Euroopan komission pyynnöstä tekemässä edustavuustutkimusten sarjassa yksilöidään ne edustavat työmarkkinaosapuolet, joita Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT:n) määräysten mukaan on kuultava. Siten tutkimuksessa yksilöidään esittävän taiteen alan tärkeimmät kansalliset työmarkkinaosapuolet käyttäen ylhäältä alaspäin suuntautuvaa lähestymistapaa (luettelemalla eurooppalaiset jäsenet) sekä käyttäen alhaalta ylöspäin suuntautuvaa lähestymistapaa EIRO:n kansallisten kirjeenvaihtajien välityksellä.

Euroopan työmarkkinajärjestöjen välisen vuoropuhelun tehokkuus riippuu kyseeseen tulevien kansallisten toimijoiden edustavuudesta – vain riittävän edustavat järjestöt voivat olla osapuolina Euroopan työmarkkinajärjestöjen välisessä vuoropuhelussa.

Kansallisen järjestön katsotaan olevan huomioon otettava alakohtaisia etuja valvova järjestö, jos se täyttää seuraavat kriteerit:

- järjestön toiminta-alue liittyy kyseiseen toimialaan;
- järjestö osallistuu säännöllisesti alakohtaisten työehtosopimusten neuvottelemiseen ja/tai on jäsenenä jossain merkittävässä eurooppalaisessa etujärjestössä.

Eurooppalaisen järjestön katsotaan olevan merkittävä alakohtainen edunvalvoja, jos se sisältyy komission luetteloon työmarkkinajärjestöistä, joita kuullaan kyseisen alan puolesta SEUT:n 154 artiklan mukaisesti, ja/tai se osallistuu alaa koskevaan eurooppalaiseen työmarkkinakeskusteluun ja/tai se on pyytänyt kuulemista 154 artiklan nojalla.

Toimialan määrittely

Tässä tutkimuksessa esittävän taiteen ala määritellään Euroopan yhteisön tilastollisen toimialaluokituksen (NACE:n) (Rev. 2) mukaisesti, jotta eri maissa tehdyt

havainnot olisivat keskenään vertailukelpoisia. Tarkemmin tätä toimialaa kuvaa NACE:n tunnus R.90 (Kulttuuri- ja viihdetoiminta).

Taloudellinen tausta

Työllisyyden piirteet

Esittävän taiteen ala sisältää itse esittämisen, sen tukitoiminnot, taiteellisen luomistyön ja taiteelle tarkoitettujen tilojen toiminnan. Niin ollen esittävää taidetta tehdään sekä julkisella sektorilla (edelleen tavallisin tapa useimmissa maissa) että yksityisellä sektorilla (julkisin varoin tuettuna tai kaupallisin ehdoin).

Eurostatin vuonna 2012 tekemän työvoimatutkimuksen mukaan Euroopan esittävän taiteen ala työllistää noin miljoona henkilöä. Toimialan työmarkkinat ovat kuitenkin hyvin pirstoutuneet. Valtion omistamissa ja rahoittamissa perinteisissä suurissa kulttuurilaitoksissa työntekijöillä on usein virkamiehen asema tai säännöllinen, pitkäaikainen työsopimus hyvine sosiaalietuineen. Alalla on kuitenkin kasvava joukko freelance- ja sopimustyöntekijöitä, erityisesti nuoria, joilla saattaa olla puutteellinen sosiaaliturva ja epävarmat työolot.

Viimeaikaiset kehityssuunnat

Kolme jäsenvaltiota (Tšekin tasavalta, Alankomaat ja Romania) lukuun ottamatta kaikissa niissä jäsenvaltioissa, joista tietoja on käytettävissä, yritysten lukumäärä kasvoi vuosien 2000 ja 2010 välisenä aikana. Ei kuitenkaan ole varmaa, kuvastaako tämä kasvu alan yleistä laajenemista, vai onko se osa alan yritysraakenteen pirstoutumista.

Kahdeksassa kymmenestä tietoa toimittaneesta maasta alan kokonaistyöllisyys lisääntyi kyseisen ajanjaksona, kun taas Portugalissa ja Slovakiassa työllisyys väheni. Alan osuus kokonaistyöllisyydestä oli kaikissa maissa alle 1 % ja alle 0,5 % yli puolessa näistä maista.

Kuten monilla muillakin aloilla, esittävä taide on kärsinyt huomattavasti talouden viimeaikaisesta taantumasta monissa maissa, koska valtion kulttuurilaitoksille antamia tukia on leikattu ja julkisin varoin toimivien laitosten henkilöstöä on irtisanottu. Kaiken kaikkiaan vaikuttaa kuitenkin siltä, että alan työllisyys on kärsinyt talouden kriisistä vähemmän kuin useimmat muut toimialat. Työpaikkojen lukumäärä pysyi vuosina 2008–2012 suhteellisen vakaana ja vaihteli yleensä miljoonan molemmin puolin.

Edunvalvonnan kansallinen taso

Ammattijärjestöt

Esittävän taiteen ammattiliittojen tilanne on varsin pirstoutunut, ja sille on luonteenomaista hyvin kapeaa jäsenkuntaa edustavien liittojen lisääntyminen. Tiettyyn ammattiryhmään keskittyvien pienten alakohtaisten ammattiliittojen yleistymisen saattaa johtua siitä, että ala on hyvin eriytynyt, koska sillä toimii perinteisiä ja selkeästi erillisiä ammattikuntia, kuten näyttelijät, tanssijat, muusikot sekä freelance-toimittajat ja -teknikot.

Tutkimuksessa mukana olleissa jäsenvaltioissa todettiin olevan kaikkiaan 116 alakohtaista ammattiliittoa; kaikissa jäsenvaltioissa on vähintään yksi alakohtainen ammattiliitto.

Monet alan erityispiirteet yleensä vaikeuttavat liittojen jäsenhankintaa: näitä ovat epävarmojen työsopimusten ja epävarmojen työolojen yleisyys, työn usein suuri hajanaisuus, palkkojen suuri vaihtelu sekä epätyypillisten osa-aikatyösuhteiden yleisyys. Ammattiliittojen jäsenmäärät vaihtelevat suuresti noin 2,1 miljoonasta (Saksan ver.di) vain noin 40:een (SYTHOC-OHO Kyproksella). Tämä vaihtelu kuvastaa enemmän maiden talouksien kokoeroja ja jäsenkunnan kattavuutta kuin kykyä hankkia jäseniä.

Työnantajajärjestöt

Toisin kuin ammattiliittojen kohdalla, kaikista jäsenvaltioista ei ole dokumentoituja tietoja alakohtaisista työnantajajärjestöistä. Seitsemässä maassa ei ollut alakohtaisia työnantajajärjestöjä, jotka olisivat täyttäneet yhtäkään tutkimukseen sisällyttämisen kriteeriä. Muista 20 maasta löytyi vähintään yksi alakohtainen työnantajajärjestö. Kuudesta viimeksi mainitun ryhmän maasta löytyi kustakin ainakin yksi työnantajajärjestö, joka ei osallistu työehtosopimusneuvotteluihin. Nämä järjestöt luokitellaan työmarkkinaosapuoliksi vain siksi, että ne ovat kansainvälisen esittävän taiteen alan työnantajaliiton (Performing Arts Employers Associations League Europe, PEARLE*) jäseniä. Niissä muissa 14 maassa, joissa oli vähintään yksi alakohtainen työnantajajärjestö, ainakin yksi järjestöistä osallistui alakohtaisiin työehtosopimusneuvotteluihin.

Työnantajajärjestöjen jäsenkunta on yleensä vielä kapeampialainen kuin ammattiliittojen. Käytettävissä olevien lukujen mukaan yli 90 %:lla työnantajajärjestöistä on jäseninään enintään 5 % alan yrityksistä, ja noin 43 %:lla niistä on työntekijämäärien mukaan laskettuna enintään 5 %:n kattavuus.

Työehtosopimusneuvottelut

Verrattain pieni osa alasta käy työehtosopimusneuvotteluja, mutta osuus on yleensä suurempi julkisella ja valtion rahoittamalla sektorilla kuin kaupallisella puolella.

Seitsemässä 20:stä tietoa antaneesta maasta oli työehtosopimusten kattavuus suuri eli noin 80 % tai suurempi vuosina 2010–2011. Kahdeksassa maassa kattavuus oli noin 30–70 %. Kolmannen ryhmän muodostivat maat, joissa kattavuus oli enintään 20 %.

Edunvalvonnan eurooppalainen taso

Ne esittävän taiteen alan järjestöt, jotka Euroopan komissio on luokitellut SEUT:n 154 artiklan mukaisesti kuultaviksi työmarkkinaosapuoliksi, ovat työnantajia edustava PEARLE* ja työntekijöitä edustava European Arts and Entertainment Alliance (EAEA). EAEA koostuu kansainvälisestä muusikkojen liitosta (International Federation of Musicians, FIM), kansainvälisestä näyttelijäliitosta (International Federation of Actors, FIA) sekä Euroopan median, viihteen ja taiteen alan kansainvälisestä liitosta (European Federation of Media, Entertainment and Arts International, EURO-MEI).

EURO-MEI:llä on 20 jäsenvaltiossa 36 välitöntä alakohtaista jäsentä, joista 32 osallistuu alakohtaisiin työehtosopimusneuvotteluihin, FIA:lla on 24 jäsenvaltiossa 36 välitöntä alakohtaista jäsentä, joista 29 osallistuu alakohtaisiin työehtosopimusneuvotteluihin, ja FIM:llä on 22 jäsenvaltiossa 31 välitöntä alakohtaista jäsentä, joista 27 osallistuu alakohtaisiin työehtosopimusneuvotteluihin.

Maakohtaisten raporttien mukaan PEARLE*:llä on 18 jäsenvaltiossa 37 välitöntä jäsentä, joista 29 osallistuu alakohtaisiin työehtosopimusneuvotteluihin.

Päätelmät

Tutkimuksessa tultiin siihen tulokseen, että Euroopan kaikkiin muihin työmarkkinajärjestöihin verrattuna EAEA ja PEARLE* ovat tärkeimmät esittävän taiteen alan työntekijöiden ja työnantajien edustajat koko EU:n alueella.

Lisätietoja

Representativeness of the European social partner organisations: Live performance industry raportti on saatavissa osoitteesta <http://www.eurofound.europa.eu/eiro/studies/TN1202038S/index.htm>

Lisätietoja antaa Camilla Galli da Bino, tiedottaja, osoitteessa gdb@eurofound.europa.eu